

INVESTITSIYALAR VA SAVDO MUNOSABATLARI: GLOBAL TENDENSIYALAR VA ULARNING IQTISODIY O'ZGARISHLARGA TA'SIRI

*Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna,
Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent,
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti,
dilyuldasheva83@gmail.com*

*Asadova Zaynura Shahob qizi
Iqtisodiyot fakulteti 1 kurs talabasi
Samarqand iqtisodiyot va servis institute*

ANNOTATSIYA

Investitsiyalar va savdo munosabatlari global iqtisodiyotning rivojlanishida katta ahamiyatga ega. Ularning global tendentsiyalar va iqtisodiy o'zgarishlarga ta'siri muhimdir. Teknologik rivojlanish, xalqaro savdo munosabatlari, investitsion maliyaviyat va siyosat tadbirlari investitsiyalar va savdo munosabatlari tomonidan global iqtisodiyotni shakllantirishda katta o'rin tutadi.

Kalit so'zlar: Investitsiya, savdo munosabatlari, iqtisodiyot, geosiyosiy, sanoat, xizmat sohasi, turizm;

KIRISH

So'nggi yillarda geosiyosiy ziddiyatlar tufayli global qo'shilgan qiymat zanjirining uzilishi xalqaro investitsiyalar oqimiga ham sezilarli darajada o'z salbiy ta'sirini ko'rsatdi. O'z navbatida investitsiyalar oqimining pasayishi ularni moliyalashtirish manbalarining qisqarishi bilan birga jahon iqtisodiyotida beqarorlik va investitsion risklarning birmuncha oshishiga olib keldi. Xalqaro valyuta jamg'armasi tomonidan e'lon qilingan hisobotlarga ko'ra 2022-yilda dunyo mamlakatlari iqtisodiyotlarida ijobiy o'zgarishlar qayd etilgan bo'lsada, yuqoridagi omil tufayli yuzaga kelgan inqirozli vaziyat global iqtisodiy o'sishga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Xalqaro biznes va transchegaraviy investitsiyalar uchun xalqaro muhit murakkabligicha saqlanib qolishiga qaramay, Markaziy Osiyo va Kavkaz mintaqasida, jumladan, O'zbekiston, Qirg'iziston va Ozarbayjon davlatlarida iqtisodiy o'sish tendensiyasi saqlanib qolmoqda, biroq mintaqadagi boshqa davlatlar va asosiy savdo hamkor mamlakatlarning aksariyatida iqtisodiy o'sish sur'atlari sekinlashishi kutilmoqda. Jahonda kuzatilayotgan iqtisodiy va siyosiy noaniqliklarga qaramasdan O'zbekiston barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash maqsadida inson kapitalini rivojlantirish, energiya resurslari bozorini isloh qilish, korxonalarni xususiylashtirish

va transformatsiya qilishni jadallashtirish, tabiiy resurslardan, xususan suv resurslaridan oqilona foydalanish yuzasidan chora-tadbirlarni amalga oshirish, ijtimoiy va ishlab chiqarish infratuzilmasini rivojlantirishda davlat-xususiy sherikligi asosidagi loyihalaridan foydalanishni kengaytirish kabi masalalarni hal qilish vazifasini qo'ygan. Bu esa o'z navbatida mamlakat iqtisodiyotiga yirik miqdorda milliy va xorijiy investitsiyalar kiritishni taqozo etadi.

ASOSIY QISM

Dunyodagi global tendentsiyalar va ularning iqtisodiy o'zgarishlariga : O'zbekiston investitsiyalar va savdo munosabatlariga ham katta ta'sir qilmoqda. Bu holatda, O'zbekistonda investitsiyalar va savdo munosabatlarining holati keng tarqalgan. Global investitsiya tendentsiyalari yil boshidan buyon o'sishni davom ettirayotgan, bu esa O'zbekistonning iqtisodiy o'zgarishlariga mohirlik keltirmoqda. Investitsiyalar va savdo munosabatlarining iqtisodiy o'zgarishlarga ta'siri esa davom etmoqda va xususiy taraqqiyot mexanizmlarini ishlab chiqarishga yordam beradi.

O'zbekistonda investitsiyalar va savdo munosabatlarining holati.

O'zbekistonda investitsiyalar va savdo munosabatlarining holati osonlashib ketmoqda. O'zbekiston hukumati tomonidan amalga oshirilayotgan islohatchilar bilan davlatni sarmoya qilish qurollarini yanada kuchaytirishni maqsad qilib belgilangan. Sanoatning rivojlanishi, xizmat sohasidagi yutuqlik, turizmning o'sishi va boshqa sohalardagi investitsiyalar va savdo munosabatlarining yaxshilanishi O'zbekistonning iqtisodiy o'zgarishlarga ta'sirini kuchaytirib kelmoqda.

Global investitsiya tendentsiyalar.

Global investitsiya tendentsiyalari o'sishi ham davom etmoqda. Yil boshidan buyon dunyoda yirik mamlakatlar investitsiyalarga ko'proq e'tibor berib kelmoqda. Shu bilan birga, sanoat, xizmat sohasi, turizm va boshqa sohalardagi investitsiyalar o'sib bormoqda. Global investitsiya tendentsiyalarining O'zbekistonning iqtisodiy o'zgarishlarga ta'sirini kuzatish biz uchun muhimdir.

Investitsiyalar va savdo munosabatlarining iqtisodiy o'zgarishlarga ta'siri.

Investitsiyalar va savdo munosabatlarining iqtisodiy o'zgarishlarga ta'siri juda katta ekanligi umumiy tasdiqlangan faktdir. Buni tez-tez ko'rib chiqishimiz mumkin, chunki investitsiyalar va savdo munosabatlarining rivojlanganligi mamlakatning iqtisodiy tomonini asosan ta'minlaydi. Investitsiyalar o'sganida sanoat, xizmat sohasi, turizm va boshqa sohalardagi ishlab chiqarishning sifat va miqyosini oshiradi. Bu esa O'zbekistonning iqtisodiy inshootlarini rivojlantirish va uning uzoqlashtirilgan sohaslariga e'tibor berishni ta'minlaydi.

Mamlakatning tashqi iqtisodiy majmuasi – eksport mahsulotlarini ishlab chiqaruvchi va sotuvchi, shuningdek import tovarlarini sotib olib, qayta ishlovchi, tashqi iqtisodiy faoliyatning boshqa shakllarini amalga oshiruvchi tarmoqlar, tarmoqosti, birlashmalar, korxonalar, firmalar, kooperativlar, tashkilotlar, hamda

tashqi savdo faoliyatini amalga oshirishga ko'maklashadigan davlat va jamoat tuzilmalari majmui.

Mamlakatning tashqi iqtisodiy majmuasi bo'g'inlari:

1. Tashqi iqtisodiy faoliyat masalalari bilan shug'ullanuvchi davlat organlari.
2. Eksport mahsulotlarini ishlab chiqaruvchi va import mahsulotlarini iste'mol qiluvchi iqtisodiy komplekslar, tarmoqlar, kichik tarmoqlar, korxonalar.
3. Eksport-import operatsiyalarini amalga oshiruvchi xo'jalik yurituvchi subyektlar.
4. Tashqi iqtisodiy faoliyatga ko'maklashuvchi tashkilotlar
 - tashqi iqtisodiy faoliyat infratuzilmasi;
 - axborot-maslahat tuzilmalari;
 - kredit-bank tizimi;
 - sug'urta kompaniyalari;
 - tovar bozorlari;
 - ulgurji vositachilik firmalari;
 - transport va ekspeditsiya xizmatlari;
5. Savdo-iqtisodiy masalalar bilan shug'ullanadigan xorijiy muassasalar.

Xalqaro Savdo Tashkil Etish: Xalqaro savdo tashkilotlari orqali mamlakatlar o'rtasida bo'lgan savdo munosabatlari va investitsiyalar global iqtisodiyotning rivojlanishiga qo'shimcha kuch beradi. Xalqaro muomalarga ixtisoslashgan tashkilotlar mamlakatlarning rivojlanishiga ta'sir ko'rsatadi.

1. Investitsion Moliya: Sarmoya jamiyatlari va xususiy shaxslar investitsiyalarni qo'llash, miqyoslar va moliyaviy shartlar bo'yicha global iqtisodiy o'zgarishlarga katta ta'sir ko'rsatadi. Investitsiyalar mamlakatlar va sohalar o'rtasidagi iqtisodiy munosabatlarni quvvatlantiradi.

2. Siyosat Tadbirlari: Xalqaro savdo munosabatlari va investitsiyalar iqtisodiyotni kuchaytirishga yordam bera oladi. Iqtisodiy tashkilotlar davlat siyosatlariga va iqtisodiyotning umumiy holatiga katta e'tibor berishadi.

Investitsiyalar va savdo munosabatlari global iqtisodiyotni kengaytirish, innovatsiyalarni rag'batlantirish va yangi sohalar yaratishda katta ahamiyatga ega. Ularning global tendentsiyalar va iqtisodiy o'zgarishlarga ta'siri o'rtacha odamlar va korxonalar uchun juda muhimdir, chunki ular iqtisodiy rivojlanishning kengayishiga imkon yaratadilar va mamlakatlarning ilg'or iqtisodiyotni rivojlantirishga yordam beradilar.

XULOSA

Investitsiyalar va savdo munosabatlari global iqtisodiyotning rivojlanishida katta rolni o'ynaydi. Ularning global tendentsiyalar va iqtisodiy o'zgarishlarga ta'siri chuqur. Texnologik rivojlanish va innovatsiyalar yana yangi sohalarni ochishda muhim

ahamiyatga ega. Xalqaro savdo munosabatlari mamlakatlar o'rtasidagi iqtisodiy munosabatni kuchaytiradi va global tashqi investitsiyalarga imkon yaratadi.

Investitsion mamlakatlar va sohalar o'rtasidagi moliyaviy munosabatni kuchaytiradi, yangi loyihalar uchun moliyaviy resurslarni ta'minlaydi va infrastrukturaning rivojlanishini ta'minlaydi. Siyosat tadbirlari esa global iqtisodiyotga katta ta'sir ko'rsatadi, mamlakatlar iqtisodiy va sarmoya siyosatlarini belgilab, investitsiyalar va savdo munosabatlari orqali yangi imkoniyatlarni ochadi.

Shunday qilib, investitsiyalar va savdo munosabatlari global iqtisodiyotning rivojlanishida katta o'rin tutadi va ularning global tendentsiyalar va iqtisodiy o'zgarishlarga ta'siri katta e'tibor talab etadi. Bu jarayonlar mamlakatlarning rivojlanishi va iqtisodiyotlarining kengayishi uchun juda muhimdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Yuldasheva, D. (2022). FORMATION OF ECONOMIC TERMINOLOGY- THE CURRENT STAGE OF DEVELOPMENT OF THE TERMINOLOGY OF THE UZBEK LANGUAGE. Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities, 2(1.6 Philological sciences).

2. Yuldasheva, D., & Karshieva, M. (2022, January). PERTINENT TO THE ROLE OF SCIENTIST WOMEN IN THE DEVELOPMENT OF THE SUBJECT UZBEK LINGUISTICS. In Archive of Conferences (pp. 61-62).

3. Yuldasheva, D. B. Organization of terms as a factor for the improvement of economic sciences [Article]. Euroasian Research Bulletin, 2021. International scientific journal, 2.

4. Bekmurodovna, Y. D., & Bakhodirovich, E. D. (2023). PROBLEMS IN THE ERA OF GLOBALIZATION AND INNOVATIVE SOLUTIONS TO THEM. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 11(4), 329-331.

5. Yuldasheva, D. IMPORTANT FEATURES OF TEACHING TOURISM LEXIS AND LITERASY TO INTERNATIONAL STUDENTS. Zbiór artykułów naukowych recenzowanych., 205.

6. Yuldasheva, D. (2022). The Intensification Of Learning Uzbek Language Using Moodle Technology. Berlin Studies Transnational Journal of Science and Humanities, 2(1.6 Philological sciences).

7. Yuldasheva D.B. Iqtisodiy munosabatlarda terminologiyaning ahamiyati / Ilm-fan va ta'lim ilmiy jurnali 2181-4325 15.03.2024. № 3(18) 88-91 betlar.

8. Yuldasheva D.B. Iqtisodiyot sohasida til texnologiyasining kelajagi / Ilm-fan va ta'lim ilmiy jurnali 2181-4325 15.03.2024. № 3(18) 91-95 betlar.

9. Юлдашева Д.Б. Лингвистика: история, основные понятия и последние развития / Университет общественной безопасности республики Узбекистан / Сборник материалов / II международной научно-практической конференции «Актуальные проблемы методики преподавания русского языка», 4 марта 2024 г. 387-390 стр.

10. Yuldasheva D.B. Iqtisodiy atamalarning lingvistik evolyutsiyasi: inglizcha so'zlar global biznes aloqalaridagi o'rni / Университет общественной безопасности республики Узбекистан / Сборник материалов / II международной научно-практической конференции «Актуальные проблемы методики преподавания русского языка», 4 марта 2024 г. 409-411 стр.

11. Yuldasheva D.B. Aniqlik kuchi: to'g'ri atamalar ishlab chiqarish samaradorligi / Университет общественной безопасности республики Узбекистан / Сборник материалов / II международной научно-практической конференции «Актуальные проблемы методики преподавания русского языка», 4 марта 2024 г. 412-415 стр.

12. Yuldasheva D.B. Tilning kuchi: Iqtisodiy atamalarni tarjima qilishda lingvomadaniy muammolarni hal qilish / O'zbekiston Respublikasi Ichki Ishlar Vazirligi Farg'ona akademik litseyi "Filologiya va fanlarni o'qitishning dolzarb masalalari" mavzusidagi Respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari, Farg'ona -2024-yil 234-237 betlar.

7. Yuldasheva D.B. Language and style signatures – empirical experience in the use of speech genres / American Journal of language, Literacy and Learning in STEM Education Volume 02, Issue 03, March 14, 2024/ ISSN (E): 2993-2769 P. 312-316.